

Analiza kariernih prehodov bivših slovenskih profesionalnih tenisačev v podjetništvo

Jure Andolšek¹, Matej Černe²

e-pošta¹: jure.ando@gmail.com

e-pošta²: matej.cerne@ef.uni-lj.si

Povzetek

Članek se osredotoča na analizo kariernih prehodov bivših slovenskih profesionalnih tenisačev v podjetništvo in obravnava težavnosti, s katerimi se srečujejo ob zaključku svoje športne kariere, ter poudarja izzive, ki jih prinaša prehod v podjetniško okolje. Raziskava je vključevala intervjuje in analizo odgovorov s pomočjo analitičnega orodja tematske mreže. Ugotovljeno je, da je ključnega pomena za uspešen karierni prehod predhodna priprava posameznika. Zavedanje bližajočega se konca kariere in zgodnje priprave na naslednjo kariero se izkažejo kot pomembni dejavniki. Posamezniki, ki se odločijo vstopiti v športno-podjetniški svet, imajo prednost, saj že prinašajo pridobljene relevantne izkušnje. Izkoriščanje teniškega socialnega kapitala, ki so ga posamezniki nabrali skozi svoje profesionalno športno udejstvovanje, pa samo še poveča in izboljša poslovanje v podjetništvu. Za uspešno kariero tako v tenisu kot tudi v podjetništvu pa je ključno, da posamezniki gradijo in razvijajo dve pomembni kompetenci: proaktivnost in vztrajnost.

Ključne besede: tenis, športni profesionalizem, karierni prehod, podjetništvo

1. Uvod

Uspešne kariere v vrhunskem športu zahtevajo obsežno časovno in finančno predanost posameznika (Conzelmann & Nagel, 2003; Samuel & Tenenbaum, 2011). Vrhunski teniški profesionalci se letno soočajo z izvedbo številnih tekem v okviru „Združenja teniških profesionalcev“, kar vodi do izčrpanosti in finančnih pritiskov, povezanih z dosežki na turnirjih (Thiel et al., 2011; Geyer, 2009). Ta kombinacija intenzivnosti in dodatnega stresa lahko vpliva na igro in posameznike prisili v zaključek profesionalne kariere (Trieb et al., 2008).

Po koncu profesionalne teniške kariere se športniki soočajo z odločitvijo glede nadaljnje poklicne poti. Ker so še vedno razmeroma mladi, da bi se upokojili, številni izberejo pot podjetništva, kjer lahko prenesejo in izkoristijo bogate izkušnje, pridobljene v športu (Boyd, Harrison & McInerney, 2021). Ta prehod omogoča športnikom maksimiranje njihovega potenciala in izkoristek ponujenih priložnosti, hkrati pa pomeni izziv in novo poglavje v njihovi poklicni poti.

Kljub obilici raziskav o kariernih prehodih vrhunskih športnikov obstaja opazna vrzel v literaturi, ko gre za razumevanje specifičnih poti bivših slovenskih profesionalnih tenisačev v podjetništvo. Ta pomanjkljivost v obstoječem znanju ustvarja potrebo po poglobljenem raziskovanju in analizi, kako ti športniki preoblikujejo svoje kompetence in izkušnje iz profesionalnega športa v uspešne podjetniške večine. Ta študija zato ne le zapolnjuje to vrzel, ampak prav tako prispeva k boljšemu razumevanju unikatnih izzivov in priložnosti, ki jih ti prehodi ponujajo. S tem bo omogočeno celovitejše razumevanje fenomena kariernih prehodov in podprto oblikovanje učinkovitejših strategij za podporo športnikom v njihovih pokariernih podjetniških prizadevanjih.

Koncept, ki bo preučevan v tem članku in povezuje, kar smo navedli do zdaj, je analiza kariernih prehodov bivših slovenskih profesionalnih tenisačev v podjetništvo. Gre torej za bivše slovenske profesionalne tenisače, ki so se po svoji zaključeni poti, pa če je bil zaključek prostovoljen ali neprostovoljen, usmerili v podjetništvo.

Namen tega članka je športnikom omogočiti razumevanje in ponuditi pomoč pri uspešni izvedbi karier-

nega prehoda iz profesionalnega športa v podjetništvo. Z izvedbo temeljite študije bomo analizirali vzorce in identificirali ključne vidike tega prehoda. Poseben poudarek bo namenjen rezultatom pogovorov s petimi bivšimi slovenskimi tenisači ter tremi profesionalnimi športniki iz drugih športnih panog, ki so uspešno prestopili v podjetniške vode. Naš cilj je ponuditi smernice in ukrepe za izboljšanje kariernega prehoda bivših profesionalnih tenisačev, ki pa jih bodo lahko uporabili tudi drugi profesionalni športniki ob zaključku svoje profesionalne športne kariere.

Raziskava bo osredotočena na razumevanje razlogov, zakaj se bivši teniški profesionalci odločijo za karierni prehod v podjetništvo ter kako ta prehod vpliva nanje. Ratten (2015) poudarja vlogo socialnega kapitala in individualnih lastnosti športnikov podjetnikov, ki oblikujejo njihove sposobnosti na igrišču in v podjetništvu ter prinašajo rezultate. Odločitev o karierni poti je pomembna (Esbroeck, Tibos & Zaman, 2005), pri čemer so posamezniki, ki se odločajo samostojno in učinkovito, pogosto bolj uspešni (Gianakos, 1999). Vendar je ključno, da posamezniki načrtujejo, izvajajo premišljene korake in si prizadevajo doseči svoje karierno zastavljene cilje, če želijo doseči uspeh v podjetništvu (McDonald, 2011). Podjetništvo ni samo poklic, temveč način življenja, ki spreminja življenjski slog posameznika in je tesno povezan z njihovimi vrednotami, interesi in strastmi (Marcketti, Niehm & Fuloria, 2009). Poleg tega ima podjetništvo pomemben vpliv na ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem (Jones, Ratten & Hayduk, 2020), zato morajo posamezniki sami skrbeti, da ohranjajo mejo med tema dvema svetovoma.

2. Pregled literature

V preteklih letih je bilo oblikovanih veliko različnih definicij podjetništva, saj so številni avtorji temu posvetili svojo življenjsko raziskovalno pot (Van de Ven, 1993). Kljub raznolikosti definicij pa imajo skoraj vse podoben pomen in cilj, ki se nanaša na podjetništvo (Hébert & Link, 2009). Vendar pa je pri obravnavi podjetništva bistveno bolj pomemben sam podjetnik in naloge, ki jih izvaja v kontekstu podjetništva, kot pa konkretna definicija (Pšeničny, 2000). Rebernik (1995) tako pravi, da lahko za podjetnika opredelimo tistega, ki: (1) spodbuja kombiniranje prvine poslovnega procesa, (2) uvaja nove tehnike in proizvode, (3) sprejema tehtne odločitve in (4) sprejema tveganja, ki so lahko nagrajena z dobičkom.

V našem članku, ki se osredotoča na preučevanje kariernega prehoda, je ključno raziskati motivacijo posameznikov za izbiro samostojne podjetniške poti (Špilak, 1999). Rebernik, Tominc, Crnogaj, Širec in Bradač Hojnik (2013) opredeljujejo dva potencialna motiva za vstop v podjetništvo: (1) prisiljeni vstop, kjer posamezniki izberejo podjetništvo kot vir preživetja, ki ga drugače ne bi imeli, in (2) motivirani vstop, kjer posamezniki prepoznajo podjetniško priložnost in verjamejo v njen potencial na trgu, zato se svobodno odločijo za samostojno podjetniško pot. Vsekakor pa se moramo zavedati, da se ta dva motiva razlikujeta glede na posamezno državo, saj se v državah z visoko stopnjo brezposelnosti pojavlja več podjetništva iz prisile kot motiviranega vstopa (Rebernik et al., 2016).

Pred raziskovanjem vstopa v podjetništvo pa je pomembno, da razumemo, kako zahtevna je pot vrhunškega športnika (Hosta, 2000). Vrhunski športnik prehaja skozi več faz in vsaka stopnja zahteva specifične prilagoditve (Cecić Erpič, 2002). Statistika kaže, da le en odstotek vseh športnikov doseže vrhunsko raven v svojem športu (Doupona & Petrović, 2000). V zadnjem času pa se pojavlja tudi čedalje več problemov v športnem profesionalizmu, saj je vrhunski šport že presegel tisto kritično mejo pretirane preobremenitve (Duopona & Petrović, 2000). Čedalje bolj pa sta v ospredju tudi dva velika problema: (1) pogostejše kršenje človekovih pravic, povezanih s formalnopравnim ustrojem športnih asociacij, in (2) kršenje svoboščin v športu (Ambrožič et al., 1995).

Ob primerjavi športnikov z nešportniki obstaja hipoteza, da profesionalni športniki pogosto izstopajo po določenih značilnostih in imajo določene predispozicije, ki na koncu prinesejo tisto dodano vrednost, da lahko postanejo profesionalni športniki: (1) psihološke značilnosti, kot so ekstravertiranost, visoka potreba po uspehu, čustvena agresivnost, samozavest, in (2) sposobnost prilagajanja stresnim situacijam (Tušak, Marinšek & Tušak, 2009). Pot do uspeha v vrhunskem športu pa ni odvisna le od posameznika, ampak tudi od njegove družine, ki se mora prilagajati. Soočiti se morajo z dejstvom, da kljub veliki vloženi zavzetosti in sredstvom uspeh ni zagotovljen in rezultati morda ne bodo sledili.

Brečko (2006) opredeljuje pot profesionalnega športnika kot specializirano poklicno kariero na ozkem področju, ko pa se profesionalni športnik odloči za prehod v podjetništvo, se njegova kariera spremeni v podjetniško kariero. Van Vianen, De Pater in Preenen (2008) poudarjajo, da je ne glede na izbrano karierno pot ključno, da posamezniki sami aktivno gradijo in vodijo svojo kariero ter se borijo za svoj

poklicni napredek, če želijo doseči karierni uspeh. Če obravnavamo kariero kot posameznikovo individualno pot (Cappellen & Janssens, 2005), opazimo, da karierna pot ni vedno usmerjena navzgor, ampak moramo to pot razumeti bolj celovito. Lahko vključuje razvoj navzkrižnih funkcionalnih sposobnosti ali pa prevzem večje odgovornosti na obstoječem delovnem mestu, ne da bi to nujno pomenilo premik na višji položaj (Croteau & Wolk, 2010).

Možina (2002) poudarja, da imata tako profesionalna športna kariera kot podjetniška kariera močan vpliv individualnega dela. Ko posameznik načrtuje svojo kariero, je njegova dolžnost upoštevati različne dejavnike, kot so biosocialni razvoj in druge zunanje okoliščine, da bo lahko sprejel najbolj ustrezno odločitev (Blažič, 2017). Poleg tega mora posameznik postaviti cilje za svoj osebni razvoj in pridobiti potrebne informacije, saj v primeru njihovega pomanjkanja obstaja možnost, da bodo njegove odločitve manj učinkovite ali celo napačne (Možina, 2002).

Hill (2019) opozarja, da se vsaka individualna poklicna pot in odnos do poklicnega dela spreminjata skozi čas, zato je vrednotenje produktivnosti in izbire poklicne poti možno le ob upoštevanju daljšega časovnega obdobja. Šele s pogledom nazaj lahko ugotovimo, ali je bila posameznikova izbira pravilna. Smale in kolegi (2018) pa poudarjajo, da je za povečanje uspešnosti ključno, da se posameznik na svoji karierni poti vede proaktivno, saj je proaktivno vedenje v luči spreminjajoče se realnosti bolj pomembno kot kdaj prej (Crant, 2000). Proaktivno vodenje lastne kariere pa ne pomeni nujno, da morajo posamezniki zapustiti svojo trenutno delodajalsko organizacijo. Lahko so proaktivni ter dosegajo rast in napredek tudi znotraj svoje obstoječe organizacije (Sylva, Mol, Den Hartog & Dorenbosch, 2019).

Vrhunska pot športnika je zahtevna in prav tako zahteven je tudi prehod v življenje po koncu športne kariere. Zato je izjemno pomembno, da posamezniki zelo resno pristopijo k načrtovanju svoje prihodnosti po koncu športne poti. Po mnenju McKnighta, Bernesa, Chorneyja, Orra in Bardicka (2009) je še boljše, če posamezniki že med vrhuncem svoje kariere začnejo razmišljati o tem, kako se bodo spopadli s koncem športne poti in načrtovali svoje nadaljnje korake. Večina športnikov težko prenaša konec kariere, vendar po mnenju CeciĆ Erpić (2002) prilagajanje močno variira glede na posameznikovo dojetje situacije. Prostovoljni zaključek kariere olajša prehod v pošportno življenje, medtem ko neprostovoljni zaključek poveča verjetnost za intenzivnejše težave.

Na podlagi pregleda literature smo oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja:

- RV1a: Zakaj določeni bivši slovenski profesionalni tenisači po končani teniški karieri preusmerijo svojo karierno pot v podjetništvo, drugi se pa za to ne odločijo?
- RV1b: Kateri so najpomembnejši razlogi za to, da nekateri bivši slovenski profesionalni tenisači po končani teniški karieri preusmerijo svojo karierno pot v podjetništvo?
- RV2: Ali lahko bivši slovenski profesionalni tenisači konkurirajo drugim posameznikom na podjetniški poti, če so večino časa preživali samo v teniškem svetu, medtem ko so se lahko drugi posamezniki učili teoretičnih in praktičnih vidikov podjetništva?
- RV3: Ali je podjetniška pot pri bivših slovenskih profesionalnih tenisačih lažja od preostalih na začetku, ker že imajo neko prepoznavnost in poznanstva, ki so si jih ustvarili pri svoji profesionalni teniški poti?
- RV4: Kateri dejavniki najbolj vplivajo na podjetniško uspešnost pri bivših slovenskih profesionalnih tenisačih?
- RV5: Kakšne so podjetniške kariere bivših slovenskih profesionalnih tenisačev?

3. Metoda raziskovanja in izvedba raziskave

Za potrebe našega članka smo uporabili intervjuje kot metodo raziskovanja, nato pa smo uporabili analitično orodje tematska mreža za preučevanje pridobljenih podatkov. Ta metoda analize se opira na več pristopov kvalitativne analize. V prvem koraku analize smo kodirali besedilo, ki smo ga pridobili iz intervjujev, to pomeni, da smo besedilo razdelili na smiselne segmente. V naslednjem koraku smo identificirali teme na podlagi povezav med posameznimi segmenti besedila. Vsaka tema predstavlja eno idejo in zajema več segmentov besedila. Te identificirane teme so osrednje za našo analizo (Attride-Stirling, 2001).

V tretjem koraku smo oblikovali analitične mreže, ki združujejo teme v skupine, imenovane organizirane teme, te skupine vključujejo ključne trditve, predloge in ideje. Mreže prikazujejo povezave med temami. V četrtem koraku se osredotočimo na opis posameznih tematskih mrež in raziskavo vzorcev, ta korak vključuje vpogled v posamezne vzorce in citiranje relevantnih delov izvirnega besedila (Attride-Stirling, 2001).

V petem koraku se osredotočimo na povzetek ključnih ugotovitev in identifikacijo vzorcev iz tematskih mrež. Zadnji korak pa vključuje primerjavo povzetkov z uporabljeno teorijo v članku, kar nam omogoča odgovarjanje na zastavljena raziskovalna vprašanja ter proučevanje pomembnih tem, konceptov in struktur (Attride-Stirling, 2001).

Komunikacijo z intervjuvanci smo začeli prek elektronske pošte, kjer smo v sporočilu opisali cilj raziskave, tematiko intervjuja in ključna raziskovalna vprašanja. Intervjuvanci so bili izbrani prek osebnih poznanstev avtorjev. Intervjuje smo izvedli prek programske opreme Zoom, pri čemer smo vsakega intervjuvanca obravnavali posamično. Med intervjuji smo v dokument Word neposredno beležili delne odgovore intervjuvancev, po končanem intervjuju pa smo pripravili celovit transkript odgovorov. Intervjuji s petimi nekdanjimi slovenskimi profesionalnimi tenisači in tremi nekdanjimi profesionalci iz drugih športov so potekali med 8. in 25. majem 2023. Vsi intervjuji so potekali gladko v sproščenem okolju in so trajali od pol ure do ene ure in pol.

Med analizo besedil iz intervjujev smo uporabili proces kodiranja, kjer smo identificirali in opisali 14 kod za segmentiranje besedilnih odlomkov. Sle-

dilo je povezovanje segmentov glede na ujemanje kod, kar je omogočilo oblikovanje osnovnih tem. Te osnovne teme smo nato združili glede na njihovo vsebinsko povezanost, kar je privedlo do oblikovanja treh tematskih mrež. Te mreže predstavljajo kategorizacijo ključnih vsebinskih elementov, ki smo jih identificirali v intervjujih.

Za izboljšanje analize podatkov in pridobitev globljega razumevanja smo se odločili, da bomo poleg intervjujev z bivšimi slovenskimi profesionalnimi tenisači izvedli tudi intervjuje z drugimi bivšimi slovenskimi profesionalnimi športniki iz različnih panog. S tem smo omogočili medsebojno primerjavo rezultatov. Intervjuvance, izmed preostalih bivših profesionalnih športnikov, smo izbrali na podlagi osebnih poznanstev avtorjev. Večina tematskih mrež pri drugih športnikih je podobna, vendar obstajajo razlike v štirih osnovnih temah. V nadaljevanju bomo podrobneje obravnavali te razlike.

4. Rezultati raziskave

V tabeli 1 so prikazane vse kode in teme ter njihova povezava.

Tabela 1: Oblikovanje tematskih mrež

KODE	OSNOVNE TEME	ORGANIZIRANE TEME	GLOBALNE TEME
<ul style="list-style-type: none"> • Športno udejstvovanje • Vpliv staršev • Šola • Teniška zveza Slovenije • Profesionalni tenis 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zgodnji začetki ukvarjanja s športom 2. Starševski vpliv za športno udejstvovanje 3. Redno treniranje tenisa v mladinskih letih 4. Kombinacija teniškega udejstvovanja s šolanjem 5. Vpliv Teniške zveze Slovenije 6. Prehod iz mladinske sekcije v profesionalni tenis 7. Postavljanje tenisa na prvo mesto 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Proces spremembe iz tekmovalnega v profesionalni tenis 2. Trajanje profesionalnega teniškega udejstvovanja 	<p>Vpliv profesionalnega teniškega udejstvovanja na posameznika</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zaključek • Sprememba kariere • Podjetništvo • Socialni kapital • Proaktivnost 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomisleki o zaključku profesionalne teniške kariere 2. Konec profesionalne teniške kariere 3. Sprememba karierni poti 4. Osnove podjetniškega razmišljanja in delovanja 5. Vpliv teniškega socialnega kapitala 6. Vpliv proaktivnega vedenja na uspešnost v podjetniškem svetu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaključek profesionalne teniške kariere 2. Začetek podjetniškega udejstvovanja 	<p>Potek spremembe karierni poti iz profesionalnega tenisa v podjetniško udejstvovanje posameznika</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kompetence • Sposobnosti • Problemi • Nasveti 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomembnost osebnih kompetenc 2. Splet vrednot 3. Problemi prehoda v podjetniški svet 4. Predlogi za izboljšanja učinkovitosti pri prehodu v podjetniški svet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uspešnost prehoda v povezavi s posameznikom 2. Izboljšanje učinkovitosti prehoda 	<p>Politika problemov, predlogov in nasvetov prehoda iz profesionalnega teniškega udejstvovanja v podjetništvo</p>

Vir: lastno delo

Kot je razvidno iz tabele 1, so se po izvedenih intervjujih z bivšimi slovenskimi teniški profesionalci oblikovale tri skupine tematskih mrež. Prva tematska mreža, *vpliv profesionalnega teniškega udejstvovanja na posameznika*, je ključna za razumevanje, kako se ta šport odraža na posameznikovo življenje in kaj je potrebno ter čemu se je treba odreči, ko se odločimo za to karierno pot. Na podlagi analize intervjujev smo identificirali dve glavni temi. Prva tema se osredotoča na *proces spremembe iz tekmovalnega v profesionalni tenis*. Med intervjuji smo ugotovili, da se le malo ljudem, ki se odločijo za teniško kariero, uspe prebiti v profesionalni svet. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi starši, ki svojega otroka spodbujajo k igranju tenisa in pogosto predstavljajo glavne sponzorje v začetni fazi. Ko pa posamezniki izberejo profesionalno teniško pot, se začnejo intenzivni treningi, pri katerih tenis postane glavna prioriteta, medtem ko preostale dejavnosti trpijo. Sprejetje profesionalne teniške poti zahteva prilagajanje celotnega življenjskega okolja posameznika in njegove ekipe, vključno s potovanji, žrtvovanji, težavnimi situacijami, napornimi treningi in nenehnim vlaganjem v prihodnja leta.

Druga organizirana tema se osredotoča na *trajanje profesionalnega teniškega udejstvovanja*, ki je v povprečju približno deset let. Večina posameznikov se za to pot odloči v starosti 19 ali 20 let in jo zaključi okoli 30. leta, bodisi zaradi upada fizičnih in psihičnih sposobnosti bodisi zaradi pogostih teniških poškodb, ki se pojavljajo med profesionalno kariero. Trajanje kariere je odvisno od številnih dejavnikov, pri čemer so dosežki eni izmed najpomembnejših. Z dosežki pa pride tudi finančna varnost, ki je ključna za pokrivanje osnovnih stroškov in drugih življenjskih potreb, kot so poudarili intervjujanci.

Druga tematska mreža se osredotoča na *potek spremembe karierne poti iz profesionalnega tenisa v podjetniško udejstvovanje posameznika*, ki je pomembna življenjska prelomnica za intervjuvance. Pri prvi organizirani temi, *zaključek profesionalne teniške kariere*, so intervjujanci izpostavili dva ključna razloga za končanje svoje profesionalne teniške poti: (1) pomanjkanje zadovoljivih rezultatov in (2) starost. Koncept »dovolj dobrih rezultatov« je težko opredeliti, vendar so posamezniki sami ugotovili, da brez izjemnih dosežkov ne bi mogli doseči najvišjih ravni in so zato modro sprejeli odločitev, da končajo svojo kariero, namesto da bi vztrajali brez realnih možnosti za vrhunski uspeh.

Druga organizirana tema, *začetek podjetniškega udejstvovanja*, obravnava prve korake intervjuvanec na podjetniški poti. Med intervjujanci sta se le dva odločila nadaljevati podjetniško pot v teniškem

svetu, medtem ko so preostali svojo podjetniško pot razvili skozi druge projekte. Najuspešnejši med njimi je prevzel že uveljavljeno podjetje, kar mu je omogočila visoka denarna nagrada, ki jo je prejel prek teniških nagrad. Preostali intervjujanci so se podali na samostojne podjetniške poti, začeni skorajda iz nič, in še danes gradijo svoje podjetniške uspehe. Kljub različnim podjetniškim usmeritvam je skupna točka vsem intervjuvancem zadovoljstvo s trenutno doseženo točko v življenju in predanost nadaljevanju podjetniške poti. So pa tudi odprti za nove izzive, ki se jim morda ponudijo v prihodnosti.

Tretja tematska mreža, *politika problemov, predlogov in nasvetov prehoda iz profesionalnega teniškega udejstvovanja v podjetništvo*, se osredotoča na subjektivni vidik posameznikovih razmišljanj o prehodu in prikazuje glavne probleme in nasvete, s katerimi so se intervjujanci srečali. V prvi organizirani temi, *uspešnost prehoda v povezavi s posameznikom*, smo ugotovili, da so skupne točke med vsemi intervjujanci njihove kompetence in sposobnosti, ki so jih razvili na profesionalni teniški poti. Vztrajnost, predanost in ustrezne delovne navade so bili najpogostejši odgovori intervjuvancev in so ključna načela, ki so jih izpostavili kot temelj za uspešen prehod v podjetništvo. Kljub morebitnim izzivom na poti kariernega prehoda lahko posameznik doseže zelene rezultate, če se zavzeto trudi in ohranja vero v lastno odločitev, kot so poudarili intervjujanci.

Način, kako povečati uspešnost kariernega prehoda, pa govori druga organizirana tema, *izboljšanje učinkovitosti prehoda*, kjer intervjujanci poudarjajo pomen priprave posameznika. Ne glede na čas, ko so se odločili za spremembo kariere, vsi teniški intervjujanci izpostavljajo, da je ključnega pomena za uspešen prehod iz teniškega profesionalizma v podjetništvo, kako temeljito se posameznik pripravi na ta prehod in kako aktivno deluje v tej smeri. Nekateri intervjujanci poudarjajo tudi pomembnost pridobivanja dodatnega akademskega znanja. Vsi pa se strinjajo, da je nujno, da posameznik že med svojo profesionalno športno kariero začne razmišljati o koncu te kariere in o tem, kaj bo počel naprej. Po mnenju vseh intervjuvancev je kombinacija priprav na karierni prehod med aktivnim teniškim delovanjem, vztrajnostjo in trdim delom najboljša pot do uspešnega prehoda v novo karierno smer.

Kot smo že omenili, smo izvedli tudi **komparativno analizo v primerjavi z drugimi športniki**. Po temeljiti analizi okolja smo ugotovili, da je preusmeritev v podjetništvo med tenisači razmeroma redka. Zato smo se odločili raziskati še dodaten športni vidik. Naš cilj je bil pridobiti vpogled v karierni pre-

hod in razumeti dejavnike, ki vplivajo na uspešen prehod iz športa v podjetništvo.

Pri analizi intervjujev smo prvo razliko med bivšimi profesionalnimi športniki iz tenisa in bivšimi profesionalnimi športniki iz drugih panog ugotovili predvsem v razlogu za začetek športnega udejstvovanja pri posameznikih. Bivši teniški profesionalci so se večinoma odločili za to pot zaradi vpliva staršev, medtem ko so se drugi športniki odločali na podlagi različnih okoliščin, kot so učitelji športne vzgoje ali prijatelji iz otroštva. Druga razlika se je izkazala v časovnem vidiku prehoda iz tekmovalnega športa v podjetništvo. Pri tenisu se ta proces pogosto začne že pri približno 12 letih, medtem ko pri drugih športih to običajno nastopi okoli 16. ali 17. leta.

Tretja razlika, ki smo jo opazili, se nanaša na razloge za zaključek športne profesionalne poti. Pri tenisačih smo ugotovili dva glavna razloga: (1) starost in (2) slabi rezultati v mladinskih sekcijah. Nasprotno pa so bili pri drugih športnikih najpogostejši razlogi povezani z zdravjem, kot so poškodbe ali druge zdravstvene težave. Zadnja, četrta razlika se je pojavila v kontekstu izzivov pri kariernem prehodu v podjetništvo. Tenisači so kot ključno težavo izpostavili slabo pripravljenost posameznika na tak prehod, medtem ko so preostali športniki predvsem kritizirali pomanjkljivosti v športnem sistemu države.

5. Diskusija

5.1 Temeljne ugotovitve

Ugotovili smo, da prehod bivših slovenskih profesionalnih tenisačev v podjetništvo ni zgolj enkratni dogodek, ampak pomeni dolgoročen proces, ki zahteva pripravo že pred zaključkom aktivne športne kariere, če želijo doseči čim večji uspeh v tem kariernem preskoku. V sam prehod je vključenih več ključnih dejavnikov, kot so uspešnost v profesionalnem tenisu, dedna podjetniška ozadja, motivacija, samoiniciativnost, proaktivnost, socialni kapital iz teniškega okolja ter želja po novih izzivih in vztrajnost pri doseganju novih ciljev.

- **RV1a: Zakaj nekateri bivši slovenski profesionalni tenisači po končani teniški karieri preusmerijo svojo karierno pot v podjetništvo, drugi pa se za to ne odločijo?**
- **RV1b: Kateri so najpomembnejši razlogi za to, da nekateri bivši slovenski profesionalni tenisači po končani teniški karieri preusmerijo svojo karierno pot v podjetništvo?**

Na podlagi analize intervjujev smo ugotovili, da je odločitev za vstop v podjetniško pot po končani teniški karieri tesno povezana z ugotovljenimi podobnostmi med svetom teniškega profesionalizma in podjetništva. Športniki lahko prenesejo pridobljene izkušnje iz športnega profesionalizma v podjetništvo, kar jim omogoča maksimalno izkoriščanje znanja, kot so že prikazali Boyd, Harrison in McInerney (2021). Poleg tega je profesionalni tenis zahtevno področje, ki zahteva obsežno časovno in finančno vlaganje ter povzroča velik stres (Trieb, Huber & Kainberger, 2008). Vendar pa imajo športniki, ki so že pridobili izkušnje pri obvladovanju stresa, časovnem upravljanju in osebnem vlaganju, olajšan prehod v podjetništvo.

Nekateri posamezniki se izognejo podjetniški poti, saj si želijo manj stresno in intenzivno življenje, potem ko so že doživeli veliko stresa med svojo profesionalno teniško kariero. Podobne ugotovitve so v svoji raziskavi predstavili tudi Trieb, Huber in Kainberger (2008). Kljub temu pa drugi intervjuvanci kot motivacijo za prehod v podjetništvo izpostavljajo tudi socialni kapital, ki so ga pridobili med uspešno teniško kariero (Ratten, 2015). Pomembno je, da posamezniki pri svoji odločitvi izkažejo natančnost in samoiniciativnost, saj je odločitev glede kariere ena najpomembnejših v življenju posameznika (Gianakos, 1999; Esbroeck, Tibos & Zaman, 2005). Večina intervjuvancev se je za prehod v podjetništvo odločila zaradi podobnosti življenjskega sloga med profesionalnimi tenisači in podjetniki ter izkoriščanja prednosti teniškega socialnega kapitala, ki ga tenisači pridobijo med svojo kariero.

- **RV2: Ali lahko bivši slovenski profesionalni tenisači konkurirajo drugim posameznikom na podjetniški poti, če so večino časa preživeli samo v teniškem svetu, medtem ko so se lahko drugi posamezniki učili teoretičnih in praktičnih vidikov podjetništva?**

Bivši profesionalni tenisači verjamejo, da kljub pomanjkanju podjetniških izkušenj lahko konkurirajo z drugimi podjetniki zaradi edinstvenih kompetenc, ki so jih pridobili na teniški poti. Poleg tega izkoristijo teniški socialni kapital, ki jim pomaga pri doseganju podjetniških ciljev. Nekateri se tudi vrnejo v teniški svet po koncu kariere, kar jim prinaša še več izkušenj in poznanstev. Prilagodljivost, samodisciplina in druge psihološke značilnosti profesionalnih športnikov olajšajo njihov prehod v podjetništvo in nadomestijo pomanjkljivosti v podjetniških vidikih (Tušak, Marinšek & Tušak, 2009).

- **RV3: Ali je podjetniška pot pri bivših slovenskih profesionalnih tenisačih lažja od preostalih na začetku, ker že imajo določeno prepoznavnost in poznanstva, ki so si jih ustvarili na svoji profesionalni teniški poti?**

Podjetniške poti so unikatne in se razlikujejo glede na različne dejavnike. Resnična uspešnost vsake poti se pokaže šele, ko ocenimo dosežene rezultate (Hill, 2019). Odločitev bivših profesionalnih tenisačev, ali želijo nadaljevati podjetniško kariero v teniškem svetu ali se usmeriti drugam, je izjemno pomembna. Pridobljena poznanstva imajo velik vpliv na njihovo podjetniško delovanje, še posebej za tiste, ki ostanejo v teniškem svetu. Obseg poznanstev ter povezava med teniškim uspehom in teniškim socialnim kapitalom pomembno vplivata na podjetniško pot. Kljub temu pa sta ključna tudi izkoriščanje teniškega socialnega kapitala s strani posameznika in pravilna usmeritev na področje podjetništva.

- **RV4: Kateri dejavniki najbolj vplivajo na podjetniško uspešnost pri bivših slovenskih profesionalnih tenisačih?**

Karierni premiki se običajno zgodijo glede na spremembo osebnih interesov, vrednot, sposobnosti ter delovnega okolja (Blažič, 2017). Pri slovenskih profesionalnih tenisačih smo ugotovili, da na podjetniško uspešnost vplivajo teniški socialni kapital, teniški dosežki in proaktivno vedenje. Proaktivno vedenje je izpostavljeno kot ključna sestavina za uspeh tako v športu kot v podjetništvu, saj omogoča prilagajanje hitro spreminjajočemu se okolju, kar je ugotovil že Crant (2000) v svoji raziskavi. V podjetništvu je ta dinamičnost še bolj izrazita zaradi novih tehnologij.

- **RV5: Kakšne so podjetniške kariere bivših slovenskih profesionalnih tenisačev?**

Skoraj vsi profesionalni športniki doživijo dve ključni karierni fazi: športno kariero in kariero po koncu športne poti. Le redki dosežejo dovolj finančne stabilnosti med svojo športno kariero, da se lahko po upokojitvi preprosto spočijejo in uživajo sadove svojih dosežkov. Naši intervjuvanci so se odločili za podjetniško pot, ki je znana po svojih tveganjih, kar je podrobno predstavila tudi Brečko (2006). Podjetniška kariera se razlikuje od profesionalne kariere v tem, da je bolj široko usmerjena (Brečko, 2006). Ključno je, da si posameznik, ne glede na življenjsko obdobje, postavi karierni cilj, ki ga motivira in mu omogoča jasno usmerjanje (Grennhaus, Callanan & Kaplan, 1995).

5.2 priporočila za prakso

Na podlagi poglobljenega teoretičnega pregleda izbrane znanstvene in strokovne literature ter skrbno izvedene empirične raziskave smo formulirali serijo izboljšav in ključna priporočila:

- Posameznik naj se pripravi na prehod iz profesionalnega teniškega udejstvovanja v podjetništvo pred koncem svoje športne kariere.
- Priporočljivo je poiskati pomoč svetovalcev in izkušenih posameznikov, ki so že opravili podoben prehod.
- Začeti delovati v smeri naslednje kariere že pred njenim koncem, da se lahko naslednja kariera nadaljuje brez prekinitve.
- Nadaljevati kariero v športnem podjetniškem svetu, kjer so že pridobljene potrebne izkušnje.
- Izkoristiti teniški socialni kapital, pridobljen med profesionalnim teniškim udejstvovanjem, in ga nadalje graditi tudi po koncu športne kariere.
- Razvijati ključni kompetenci proaktivnosti in vztrajnosti, ki sta ključni za uspeh tako v teniškem profesionalizmu kot v podjetništvu.
- Ne dovoliti, da mnenja drugih ovirajo vztrajanje in doseganje osebnih ciljev.
- Iskati pomoč pri institucijah, ki ponujajo osnovno podjetniško znanje, in proaktivno izkoriščati razpoložljive vire pomoči, ki so namenjeni profesionalnim športnikom za karierni prehod.

5.3 Omejitve raziskave in predlogi za nadaljnje raziskovanje

Naša raziskava pa ima tudi nekaj omejitev. Teoretične omejitve so se pojavile pri iskanju specifične literature o prehodu iz profesionalnega športa v podjetništvo. Tako za prihodnje raziskave priporočamo razširitev vzorca in poglobljeno raziskavo vsebinskega vidika ter vključitev dodatnih dejavnikov, ki oblikujejo pot profesionalnega tenisa, za boljše razumevanje te specifične kariere. Praktične omejitve raziskave vključujejo omejeno število intervjujev in omejenost slovenskega profesionalnega teniškega prostora. Kljub temu smo zajeli raznolik spekter vzorca, vendar za prihodnje raziskave priporočamo uporabo širšega vzorca, ki vključuje tudi teniške profesionalce, ki se niso odločili za podjetništvo, za boljše razumevanje prehoda v drugo profesionalno kariero.

Raziskava ja pokazala, da je predpriprava na sam prehod eden od pomembnejših elementov za uspešen prehod iz profesionalnega tenisa v podjetništvo. Tukaj se pojavlja več možnosti za nadaljnje raziskovanje na

tem področju. Raziskovalci se lahko usmerijo v raziskovanje specifičnih predpriprav oziroma podrobneje definirajo, kaj vse te predpriprave pomenijo in vključujejo. Možnost pa je tudi, da se raziskovalna nit usmeri bolj v raziskovanje različnih podpornih institucij, ki so namenjene olajšanju temu prehodu, ter da se vse skupaj poveže v smiselno in praktično izvedljivo celoto.

6. Zaključek

V članku smo analizirali karierni prehod bivših slovenskih teniških profesionalcev v podjetništvo. Preučevali smo potek kariere od profesionalnega tenisa do podjetništva, pri čemer smo uporabili teoretično podlago ter izvedli raziskavo s pomočjo intervjujev in analizo tematske mreže. Glavne teoretične implikacije kažejo, da je za uspeh v podjetništvu ključna vloga posameznika kot podjetnika. Poleg tega je pomembno spoznanje, da je vsaka kariera, ne glede na izbrano področje, zahtevna in specifična ter da je odgovornost posameznika, da gradi in dela na svoji poti. Zavedati pa se moramo tudi, da tako, kot je težka profesionalna pot športnika, je izjemno težka tudi karierna pot podjetnika.

V empiričnem delu naše raziskave smo s polstrukturiranimi intervjuji in analitičnim orodjem tematske mreže analizirali karierni prehod iz profesionalnega športa v podjetništvo. Ugotovili smo pomembnost priprave posameznika že pred koncem kariere in izkoriščanje socialnega teniškega kapitala v podjetniškem kontekstu. Primerjali smo rezultate z drugimi športniki in opazili podobnosti ter nekatere redke razlike, gotovo pa lahko rečemo, da tenis izstopa kot zahteven individualni šport.

Zaključek članka poudarja, da sta poleg številnih spretnosti in znanj za uspešen prehod iz profesionalnega tenisa v podjetništvo ključna posameznikovo razmišljanje in vztrajnost. Ne glede na edinstvene izzive na poti je pomembno, da ostane močni in premagamo ovire tako v profesionalni športni karieri kot v podjetništvu. Pomembno je razumeti, da se vsi posamezniki soočajo s podobnimi izzivi, in na koncu je odločilno, kdo vztraja pri doseganju svojih ciljev.

Viri in literatura

Ambrožič, F., Dežman, B., Kovač, M., Petrović, K., Strel, J., Škof, B., Štihec, J., Šugman, R. & Urbanc, J. (1995). *Šport v Republiki Sloveniji: dileme in perspektive*.

- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research, 1*(3), 385–405.
- Blažič, M. (2017). Razumevanje kariere in zadovoljstva z njo v kontekstu organizacije. *Revija za ekonomske in poslovne vede, 2*, 75–90.
- Boyd, D. E., Harriossn, C. K. & McInerney, H. (2021). Transitioning from athlete to entrepreneur: An entrepreneurial identity perspective. *Journal of Business Research, 136*, 479–487.
- Brečko, D. (2006). Karierna sidra in načrtovanja izobraževanja (III. del). *Andragoška spoznanja, 12*(3), 10–29.
- Cappellen, T. & Janssens, M. (2005). Career paths of global managers: Towards future research. *Journal of World Business, 40*(4), 348–360.
- Cecić Erpič, S. (2002). *Konec športne kariere: razvojno psihološki in športno psihološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Conzelmann, A. & Nagel, S. (2003). Professional Careers of the German Olympic Athletes. *International Review for the Sociology of Sport, 38*(3), 259–280.
- Crant, J. M. (2000). Proactive Behavior in Organizations. *Journal of Management, 26*(3), 435–462.
- Croteau, J. D. & Wolk, H. G. (2010). Defining advancement career paths and succession plans: Critical human capital retention strategies for high-performing advancement divisions. *International Journal of Educational Advancement, 10*(2), 59–70.
- Doupona, M. T. & Petrović, K. (2000). Šport in družba: sociološki vidiki. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Esbroeck, R. V., Tibos, K. & Zaman, M. (2005). A Dynamic Model of Career Choice Development. *International Journal for Educational and Vocational Guidance, 5*, 5–18.
- Geyer, H. (2009). Quit Behavior of Professional Tennis Players. *Journal of Sports Economics, 11*(1), 89–99.
- Gianakos, I. (1999). Patterns of Career Choice and Career Decision-Making SelfEfficacy. *Journal of Vocational Behavior, 54*(2), 244–258.
- Greenhouse, J. H., Callanan, G. A. & Kaplan, E. (1995). »The role of goal setting in career management«, *International Journal of Career Management, 7*(5), 3–12.
- Hébert, R. F. & Link, A. N. (2009). »A History of Entrepreneurship«. Routledge.
- Hill, K. Q. (2019). Research Creativity and Productivity in Political Science: A Research Agenda for Understanding Alternative Career Paths and Attitudes Toward Professional Work in the Profession. *PS: Political Science & Politics, 53*(1), 79–83.
- Hosta, M. (2000). *Figure športa*. Ljubljana: samozaložba.

- Jones, P., Ratten, V. & Hayduk, T. (2020). Sport, fitness, and lifestyle entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(3), 783–793.
- Marcketti, S. B., Niehm, L. S. & Fuloria, R. (2009). An Exploratory Study of Lifestyle Entrepreneurship and Its Relationship to Life Quality. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 34(3), 241–259.
- McDonald, P. (2011). Mapping your Career: the path to professional fulfillment is paved with careful planning and a measured, disciplined approach. *Internal Auditor*, 68(3), 40–45.
- McKnight, K., Bernes, K., Chorney, D., Orr, D. & Bardick, A. (2009). Life After Sport: Athletic Career Transition and Transferable Skills. *Journal of Excellence*, 13, 63–77.
- Možina, S. (2002). *Management kadrovskih virov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pšeničny, V. (2000). *Podjetništvo: od podjema do rasti*. Portorož: Visoka strokovna šola za podjetništvo.
- Ratten, V. (2015). Athletes as entrepreneurs: The role of social capital and leadership ability. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 25(4), 442–455.
- Rebernik, M. (1995). *Ekonomika podjetja* (2. izd.). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Rebernik, M., Tominc, P., Crnogaj, K., Širec, K. & Bradač Hojnik, B. (2013). *Nezaznane priložnosti: GEM Slovenija 2012*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Rebernik, M., Tominc, P., Crnogaj, K., Širec, K., Bradač Hojnik, B. & Rus, M. (2016). *Podjetništvo med priložnostjo in nujo: GEM Slovenija 2015*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Samuel, D. R. & Tenenbaum, G. (2011). The Role of Change in Athletes' Careers: A Scheme of Change for Sport Psychology Practice. *Sport Psychologist*, 25(2), 233–252.
- Smale, A., Bagdadli, S., Cotton, R., Dello Russo, S., Dickman, M., Dysvik, A., Gianecchini, M., Kaše, R., Lazarova, M., Reichel, A., Rozo, P. & Verbruggen, M. (2018). »Proactive career behaviors and subjective career success: The moderating role of national culture«. *Journal of Organizational Behavior*, 40, 105–122.
- Sylva, H., Mol, S. T., Den Hartog, D. N. & Dorenbosch, L. (2019). Person-job fit and proactive career behaviour: A dynamic approach. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 28(5), 631–645.
- Špilak, Š. (1999). *Podjetniški priručnik*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Thiel, C., Vogt, L., Bürklein, M., Rosenhagen, A., Hübscher, M. & Banzer, W. (2011). Functional Overreaching During Preparation Training of Elite Tennis Professionals. *Journal of Human Kinetics volume*, 28, 78–89.
- Trieb, H., Huber, W. & Kainberger, F. (2008). A rare reason for the end of a career in competitive tennis. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 48(1), 120–122.
- Tušak, M., Marinšek, M. & Tušak, M. (2009). *Družina in športnik*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Van de Ven, H. (1993). The development of an infrastructure for entrepreneurship. *Journal of Business venturing*, 8(3), 211–230.
- Van Vainen, A. E., De Pater, I. E. & Preenen, P. T. (2008). Career management: taking control of the quality of work experiences. *International handbook of career guidance*, 283–301.

Jure Andolšek je doktorski študent programa Management in organizacija na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Je aktiven član številnih društev. Njegovo delo obsega delovanje na fakulteti kot asistent pri vajah Managementa, ter koordinacija športne sekcije na projektu: Spanje in delo. Zunaj fakultete pa je aktiven tudi v podjetniško-start up in športnem svetu. Zanima ga predvsem podjetništvo, raziskovanje, gospodarstvo in politika. Je tudi član ekipe »HumanizingDigitalWork«, ki združuje skoraj vse njegove glavne interese.

Matej Černe je zaposlen na Ekonomski fakulteti v Ljubljani kot redni profesor. Poučuje predmete, kot so: Management človeških virov, Projektni management, Ravnanje z ljudmi pri delu in Tehnološki management. Zunaj fakultete večino časa nameni svoji družini in prijateljem, občasno pa tudi odigra košarkarsko partijo. Zadnje časa je močno vpleten v platformo, ki je primarno usmerjena v širjenje raziskav na presečišču poslovanja in digitalizacije – »HumanizingDigitalWork«.